

Pri povratku u Zagreb sudionici simpozija uz stručno vodstvo M. Zekana obišli su lokalitete Solina: crkvu Sv. Marije (Sv. Stjepana) na Otoku, mauzolej hrvatskih kraljeva gdje je naden znameniti natpis kraljice Jelene, a zatim samostan Sv. Petra i Mojsija (lokalitet Šuplja crkva) u neposrednoj blizini otoka. Na kraju su obišli i ostaci benediktinskog samostana u Rižinicama kod Klisa.

Nakon svega mora se istaknuti da je prikaz pisan na temelju osobnih dojmov, međutim opći je dojam da je skup bio na visokom znanstvenom nivou snažno tendirajući ka što širem interdisciplinarnom pristupu problemima postavljenim pred skup. Nadajmo se da će ovakav pristup organizatora biti prisutan i na budućim sličnim simpozijima.

Ivan Jurković

MEĐUNARODNI KULTURNOPOVIJESNI SIMPOZIJ »MOGERSDORF« ODRŽAN OD 3. DO 7. SRPNJA 1989. U MOGERSDORFU U AUSTRIJI

U Mogersdorfu, malom mjestu u južnom Gradišću održan je od 3. do 7. srpnja 1989. Međunarodni kulturnopovijesni simpozij »Mogersdorf« posvećen temi »Djelovanje francuske revolucije na razvoj građanstva u panonskom prostoru (1789—1830)«.

Za ovaj jubilej korisno je podsjetiti da »Mogersdorf« — danas značajan i priznat međunarodni skup — zahvaljuje svoj postanak inicijativi nekolicine znanstvenih i javnih radnika Univerziteta u Mariboru, Instituta za kulturne veze s inozemstvom u Budimpešti, Zemaljske vlade u Gradišću i Povijesnog društva Hrvatske.

Osnovna zadaća simpozija, organiziranog prvi put 1970. u Mogersdorfu (po kojemu je i dobio ime, u znak sjećanja na pobjedu nad Turcima godine 1664) bila je da se svake godine na drugom mjestu upriliči znanstveni skup gdje bi se raspravljalo o različitim znanstvenim problemima, razvijao i obogaćivao kulturni identitet te omogućila aktivna i jednakopravna suradnja sudjelujućih znanstvenika. Strpljivim radom i dosljednim njegovanjem spomenutih postulata »Mogersdorf« je postao poseban mehanizam i paradigma suradnje znanosti i naroda u ovom dijelu Evrope; na njemu se tako svake godine okupe historičari, drugi znanstvenici i kulturni radnici iz austrijskih pokrajina Gradišća i Štajerske, mađarske županije Vas, iz SR Slovenije i SR Hrvatske.

U okviru organiziranja simpozija »Mogersdorf« upriličuju se korisne ekskurzije na kojima se sudionici upoznaju ne samo sa spomenicima kulture i odgovarajućim znanstvenim i kulturnim institucijama područja na kojem se održava skup, već korisnim kontaktima i druženjem s ljudima i sami stvaraju sliku o zemlji domaćinu. Svemu tome valja dodati i čitavu biblioteku dosad objavljenih istoimenih zbornika radova, a koji također pridonose informiranju široke znanstvene javnosti i popularizaciji skupa. Ovaj je jubilej ujedno i prilika da se razmisli o izradi bibliografije radova o »Mogersdorfu«.

Ovogodišnji jubilarni simpozij »Mogersdorf« započeo je svečanim koncertom i izložbom južnogradišćanskih likovnih umjetnika, a svečano otvaranje pozdravio je savezni kancelar Franz Wranitzky.

Uvodni referat pod naslovom »Gradanski razvoj Habsburške Monarhije do 1830« podnio je Ernst Bruckmüller. U njemu je izložena široka panorama političkih, privrednih, društvenih i kulturnih zbivanja u Monarhiji te njihovo korespondiranje s odjecima francuske buržoaske revolucije.

Zanimljiv referat koji je ujedno pobudio mnogo diskusije, a i polemike zbog svog metodološkog aspekta o počecima obrazovanog građanstva u Štajerskoj podnijela je Marlies Raffler. U ovom istraživanju, temeljenom na metodama socijalne historije, autorica je pokušala izraditi tipologiju intelektualnih zvanja koja su bila najčešći nosioci različitih kulturnih, obrazovnih, znanstvenih i političkih ideja i institucija u Štajerskoj.

Bogo Grafenauer analizirao je utjecaj ideja francuske revolucije na slovenski kulturni prostor potkraj 18. i na početku 19. stoljeća na primjeru slovenske historiografije, ističući kako proces buđenja nacionalne svijesti u Slovenaca, koji se odvijao u više razina, u početku nije imao nikakve veze s idejama racionalizma, što su dale osnovu konceptu francuske revolucije. Kasnije je u historiografiji nastao preokret djelom Linharta, a poslije je još dugo prisutna njegova idejna usmjerenost u radovima Vodnika, Jarnika i drugih.

U svom referatu »Djelovanje francuske revolucije na književnost Hrvatske« Miroslav Šicel konstatirao je kako u Hrvatskoj, doduše, nije bilo nekih većih odjeka slobodarskih ideja, te kao tema, francuska revolucija nije dala vrednijih literarnih ostvarenja, no pojava tekstova dvaju revolucionarnih letaka (»Paškvil« i »Izama volat«) govori da su oni na prvo mjesto stavili neka opća čovjekova pitanja i probleme na etičkoj i egzistencijalnoj razini, što čitavoj problematici daje smisao univerzalnog, u čemu je i najveća vrijednost ovih tekstova.

Na temu grada u Sloveniji, odnosno u Transdanubiji u prvoj trećini 19. stoljeća govorili su Vasilj Melik i Vera Bácskaí upozorivši na činjenicu kako je gradsko stanovništvo i brojčano, i po svom gospodarskom značenju bilo preslabo da bi moglo pod utjecajem francuske revolucije izgraditi ikakav program građanskog preustrojstva ili steći priznanje u političkoj borbi za svoje interese. Ipak, socio-ekonomsko preuređenje Evrope uvjetovalo je i na ovim područjima neke promjene u gradovima. Promjene su utjecale kako na promjene u hijerarhiji i sastavu mreže gradova tako i na društvene odnose u njima.

U referatu »Od građanina do državljanina« Karl Spreitzhofer iznio je podatke o djelovanju štajerskih jakobinskih krugova koji su pratili događaje u Francuskoj upozorivši na povijesne procese i preduvjete stvorene u samoj zemlji kao što su urbarijalna regulacija, ukinuće cenzure, unapređenje školstva i signalni učinak jozefinističke ravnopravnosti svih pred državom.

O odjeku ideja francuske revolucije u banskoj Hrvatskoj govorio je Dragutin Pavličević. Autor je pošao od konstatacije da su slabiji društveno-gospodarski razvoj i udaljenost bili razlozi što su idejni utjecaji francuske revolucije u banskoj Hrvatskoj bili slabiji i općenito zakasnijeli. Ideje su dolazile iz Ugarske i Dalmacije. Autor analizira nekoliko pokušaja osnivanja tajnih jakobinskih društava i sudbinu njihovih najistaknutijih vođa. Istaknuto je kako je direktan francuski utjecaj ostvaren tek okupacijom Dalmacije i južne Hrvatske, odnosno osnivanjem Ilirskih provincija. Ideje francuske revolucije ipak su djelovale na razvoj hrvatskog društva, osobito u razdoblju narodnog preporoda.

O temi »Gospodarstveni uređaji francuske posade u zapadnoj Mađarskoj« referirao je Károly Vörös. Premda se evropski koalicijski ratovi protiv Napoleona nisu nikada prije 1809. proširili na mađarsko područje, ipak su za vrijeme rata po uvjetima primirja iz 1809. neki dijelovi zapadne Ugarske došli pod francusku posadu. Na osnovi nekih francuskih i mađarskih izvora i literature, autor je iznio podatke koji pokazuju kako je djelovala francuska posada, osobito s aspekta financijske i gospodarske sposobnosti.

Gustav Reingrabner govorio je o »Prosvjetiteljstvu i revoluciji i odzivu u evangeličkim općinama u zapadnoj Mađarskoj«. Raspoloživi izvori i literatura navode na zaključak da je zapadnomađarski protestantizam stajao pod utjecajem prosvjetiteljskih ideja, ali ipak u mnogo manjoj mjeri nego što je bila katolička crkva.

Od popratnih kulturnih manifestacija, vezanih uz ovaj simpozij, valja spomenuti odličan koncert Muzičke škole i Zbora madrigalista iz Jennersdorfa, priređen u župnoj crkvi, te ekskurziju u dvorac Schlaining i Güssing.

Organizacija skupa bila je na visokoj razini, što je svakako pridonijelo uspjehu simpozija »Mogersdorf«.

Božena Vranješ-Soljan

GRČKO-RIMSKA ANTIKA U JUGOSLAVIJI I NA BALKANU

V. naučni skup Saveza društava za antičke studije Jugoslavije, Skopje
26—19. IX. 1989.

(Institut za makedonski jezik »Krstе Misirkov«)

U »Historijskom zborniku XXXIX(1)/1986. prikazan je na str. 276—279, prethodni skup ovog Saveza koji je bio održan 1986. godine u Puli. Ondje će čitalac naći sve općenitije podatke o radu i redovitim skupovima Saveza. Ovogodišnji je susret organiziralo makedonsko Društvo uz financijsku pomoć Saveza republičkih i pokrajinskih zajednica za znanstveni rad u SFRJ. Sudionike su — kao i obično — pozdravili predstavnici najviših republičkih kulturno-prosvjetnih i znanstvenih institucija. Skup je pratila izložba publikacija iz oblasti klasičnih studija. Organizirani su obilasci Arheološkog muzeja i istodobno otvorene izložbe »Antički pokret u Jugoslaviji« te stručna ekskurzija u Stobi i Staro Nagoričane. Za pet dana rada bila su najavljena ukupno 82 referata, no održana su 52. I neki neodržani naći će se u zborniku Skupa — udovolje li autori svim uvjetima za to — no mi ćemo se ovdje baviti samo onim održanima.

U skladu sa zamisli o radu ovih skupova, referati su se odnosili na sva razdoblja od prapovijesti do suvremenosti, od korijena do posljednjih odjeka ili tumačenja klasične starine, a pripadali su znanstvenim disciplinama lingvistike, povijesti književnosti, arheologije i povijesti te stručnom području nastave klasičnih jezika.

Čak 35 referata obuhvaćalo je sadržaje koji su relevantni za povjesničarski rad, no za samo se četiri može reći da pretežno pripadaju povijesnoj struci. Na prvome mjestu ističemo referat Rajka Bratožea (Ljubljana) *Zgodnjekršćanska cerkev v Makedoniji in njen odnos do Rima (4—6. stol.)*. U nizu dosadašnjih radova o crkvi tog razdoblja na današnjem jugoslavenskom i na okolnim prostorima autor je već izgradio metodologiju kojom će iz raznorodne građe, od hagiografske do službenih koncilskih spisa, izdvojiti pouzdanu činjeničnu okosnicu i zatim je tumačiti. Njegov prilog racionalizira predodžbu o pitanju koje je neobično važno i za rani život Slavena na makedonskom prostoru, o rasprostranjenosti, prežitku i kontinuitetu institucionalnog kršćanstva. Prilog *Proces iščezavanja antičkih institucija na Balkanu* Momira Jovića pokreće, zapravo, staru dilemu kako se valja odnositi prema nasljeđu prethodnih povijesnih razdoblja u slijedećima. Dvije su krajnosti: prepoznavati doslovce i kao neizmijenjene stare institucije ili tvrditi da su one nestale bez ikakva traga. Istina je, znamo, po sredini: tekovine se ranijih razdoblja ugrađuju u kasnija i precobrazuju prema potrebama novog povijesnog konteksta. Precobrazba može biti i vrlo temeljita, ali polazne se točke ne smiju gubiti iz vida. M. Jović (Beograd) opredijelio se ipak za drugu navedenu krajnost, insistirajući na »iščezavanju«, »prestanku funkcioniranja«, »gašenju« i »okonačavanju ukupne antičke civilizacije«, s čime se ne možemo složiti, pogotovo ne dok njegov referat spominjemo između Bratoževa i referata Radoslava Dodiga (Ljubuški) *Antički kontinuitet u Hercegovini*, gdje je upravo predočen kontinuitet na čitavu

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Ivan KAMPUŠ

LEKTOR I KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Savez povijesnih društava Hrvatske
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Narudžbe šaljite na adresu:

Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, Krčka 1

Cijena ovog broja iznosi 50 d

Izdavanje časopisa sufinancira

Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH